

Дата: 10.05.2022

Урок № 39

Тема: Спрощення в групах приголосних

Мета уроку: досягти усвідомлення учнями явища спрощення у групах приголосних; сформувати вміння написання відповідних орфограм, удосконалювати навички правильної вимови звуків української мови; розвивати усне і писемне мовлення, зорову та слухову пам'ять, аналітичне мислення; виховувати інтерес учнів до мови, до народних промислів; повагу до моральних принципів.

Матеріали до уроку:

Лінгвістична казка „Спрощення в групах приголосних”

На засіданні Великої Ради країни Орфографії обговорювалось одне питання: Як бути з тими словами, при зміні чи творенні яких виникає важкий для вимови збіг кількох приголосних?

Представник фракції **СТН** запропонував випускати середній звук [т] у вимові і не позначати його буквою т на письмі.

- Хоч моє прізвище **РАДІСНИЙ** і пов'язане з *радістю*, - сказав він, - я не заперечую проти його спрощення.

Його активно підтримав представник фракції **СТЛ** пан **ЩАСЛИВИЙ**:

- Я гадаю, що й без [т] наша фракція збереже своє *щастя*.

Керівники фракції **ЖДН** та **ЗДН ВИЇЗНИЙ і ТИЖНЕВИЙ** гаряче схвалили виступи попередніх ораторів і з радістю відмовились від набридливого їм звука [д] та необхідності передавати його на письмі буквою д.

Спікер парламенту полегшено зітхнув: тепер можна зачитати заготовлену заздалегідь резолюцію про спрощення в групах приголосних.

Раптом до мікрофона побіг керівник фракції Запозичених пан **КОНТРАСТНИЙ**:

- Дайте й мені слово, - закричав він з французьким акцентом.

- Прийняття такого рішення – грубе порушення прав людини. Ми, запозичені, не хочемо втрачати зв'язку зі своїми предками і вимагаємо такого написання, яке б свідчило про наше походження. Я **КОНТРАСТНИЙ**, бо контраст, пан **БАЛАСТНИЙ**, бо баласт, пан **КОМПОСТНИЙ**, бо компост, пан **ФОРПОСТНИЙ**, бо форпост, пан **СТУДЕНТСЬКИЙ**, бо студент, **ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ** – президент, пан **ГІГАНТСЬКИЙ**, бо гіант, **ЛЕЙТЕНАНТСЬКИЙ** – лейтенант.

Не встиг голова Великої Ради заперечити промовцеві, як з місця зірвався пан **ПЕСТЛИВИЙ**.

- Хоч я і не іноземець, - схвильовано вигукнув він, але теж не хочу спрощуватись. Люди подумають, що мої предки було псами, коли написати **ПЕСЛИВИЙ**, а насправді вони були дуже ласкавими, усіх пестили.
- А я, - продовжував пан **КІСТЛЯВИЙ**, - не зможу пишатися своєю худорлявістю та вишуканістю, коли люди забудуть про благородні кості моїх предків. Та й пани **ШІСТНАДЦЯТЬ, ХВОРОСТНЯК, ЗАП'ЯСТНИЙ, ХВАСТНУТИ, ХВАСТЛИВИЙ** не бажають спрощуватись, бо, на відміну від більшості членів фракції, не соромляться своїх простих, але чесних предків.
Рішення Великої Ради було однозначним: усім спрощуватися, тільки представникам двох останніх фракцій дозволити жити неспрощеними.

Слово викладача

Для того, щоб краще запам'ятати винятки, вам допоможе **ключ-символ**

„Рука”.

Лівою рукою обхопіть зап'ястя правої руки – **«зап'ястний»** проведіть від зап'ястя до згинів пальців правої руки – **“песливий”**, потім проведіть по фалангах пальців – **„кістлявий”**, загніть і розігніть кілька разів пальці правої руки – **„шістнадцять, шістдесят, шістсот”**, зробіть рух, ніби щось збираєте – це символ **„хворостняк”**, і нарешті робимо жест, що показує на себе, він асоціюється зі словами **„хвастливий, хвастнути”**.

Закрілення матеріалу.

1. Доберіть із довідки до іменників тільки ті прикметники, у яких відбувається спрощення. Виконайте завдання так, щоб прикметники не повторювалися.

Праця, план, товар, хлопець, поїзд, звістка, центр, вчинок.

Довідка: Щас...ливий, радіс...ний, шіс...надцять, річний, облас...ний, безкорис...ливий, тиж...невий, чес...ний, хвас...ливий, швидкіс...ний, якіс...ний.

2. Гра „Третє зайве”

Запишіть „зайві” слова

1. Кіс...лявий, доблес...ний, радіс...ний.
2. Захис...ний, зап'яс...ний, заздріс...ний.
3. Ціліс...ний, хвас...ливий, тиж...невий.
4. Проїз...ний, корис...ний, хворос...няк.

3. Математичний тест

У поданих реченнях знайти слова, у яких відбулося спрошення приголосних. Використовуючи умовні арифметичні знаки (+ у слові приголосний не випадає, - у слові приголосний випадає), записати відповіді.

1. На крилах радісних вітрів спадає листя яворів.
2. Минув мені рік шістнадцятий, сімнадцятий починає.
3. Лле небо жовтня запізнілі сльози.
4. Ой про нашу чесну справу буде мир громіти.
5. Ранні пташки зеренце гають, а пізні – сльози ллють.
6. Де велика рада, там пісний борщ.
7. Он на стрункій та високій осині листя пестливо тримтить.
8. Чесне діло роби сміло.
9. Хвастиливий хлопець ніколи не стане гарним парубком.
10. Вередлива коза дуже вовкові корисна.

4.Розподільний диктант. Розподіліть слова у дві колонки.

I колонка – у яких відбулося спрошення приголосних;

II колонка - у яких не відбулося спрошення приголосних.

Злісний, форпостний, улесливий, власний, релаксантний, щасливий, агентство, невістка, чесний, пізній, кістлявий, корисний, офіціантський.

Ключ. Підкресліть перші букви у II колонці і ви прочитаєте прізвище автора поеми «Мойсей».

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.